

Stichting Waterpark & Veldwerkcentrum 2021

Ook dit jaar gooide corona weer veel roet in het lokale eten, maar er is van de nood een deugd gemaakt.

TEKST EN FOTO'S **ERIC BRINCKMANN**

ONDER REGIE VAN Henk Lichtenberg is de Buurser pot gebreeuwd en geveerd en met steun van Piet Landewe zijn de haalsluizen opgeknapt en voorzien van in- en uitstapladders. Het vroeg veel technisch overleg, algemene schippersvergaderingen en de nodige proefvaarten. Varen met publiek was nauwelijks aan de orde, pas in oktober kon er pas weer echt gevaren worden, na het opheffen van de 1,5m maatregel.

Henk Lichtenberg en Joachim Olde Bolhaar aan het breeuwen

HANZEBROUWERIJ DE KROEF gevestigd op de zolder van de houtschuur heeft onder de vrolijke knoet van Rob Snel, onophoudelijk gebrouwen. Let wel: voor intern gebruik, voor de breeuwende en klussende schippers en ten behoeve van enkele festiviteiten. Vanwege het vul- en slagwerk aan de boot is er een speciale sterke stout gebrouwen met de toepasselijke naam Breeuwhamer. Ook voor de feestelijke oplevering van het Buurserbeekproject is een speciaal bier gemaakt, een zogeheten Reconstructiebock. De brouwerij kreeg een heus uithangbord aan de

houtschuur, ontworpen door Benjamin Brinckmann. Hier zijn boot, bier en waterwerk verzinnebeeld. De symboliek is zonneklaar: beekwater wordt met kroeven over het grasland geleid, waardoor water in de bodem wordt gebracht, dat vult de ondergrondse voorraad aan van waaruit het brouwwater wordt geput. Het bier wordt uiteindelijk met de Buurser pot weer via de beek vervoerd naar de afnemers. Cirkel rond! (zie p.21)

HET DELTACOMMISSARIAAT nomineert jaarlijks innovatieve waterprojecten voor een prijs genaamd 'Het Zonnetje'. Het publiek mocht stemmen. De prijs liepen we nét mis; een project van Rijkswaterstaat/STOWA kreeg slechts 25 stemmen meer, maar het leverde niettemin veel nationale aandacht op voor ons gezamenlijke werk. Ook is er een mooi promotiefilmpje gemaakt, waarin de vrijwilligers, de Fishflowform, de Buurser pot en het potbier de show stalen.

DE PUBLIEKSWANDELINGEN vielen dit jaar eveneens grotendeels uit. Dit belette Wim Oltwater niet nieuwe routes te ontwerpen en die met de gidsen proef te lopen. Naast 'gidsenroutes', is in het kader van de opleveringsactiviteiten van het Buurserbeekproject, het zogenaamde Vloeiweidenpad ontwikkeld.

Het pad is met speciaal logo op streekeigen paaltjes uitgezet door Ronny Veelers, Jos en Wim Dwars. Het werd op 6 november geopend met twee publiekswandelingen die door het Waterschap Rijn en IJssel breed waren aangekondigd. De route is op de website

www.hetlankheet.nl terug te vinden.

Beide wandelingen, waar zo'n 63 mensen aan deel namen, eindigden bij de houtschuur. Daar verzorgde theatermaker Pieter Post een act over het belang van tijd nemen voor de dingen die we doen, vooral ook om te leren het leven te vertragen. Dat is niet gemakkelijk in onze overhaaste maatschappij. 'Nietsdoen is hard werken', is één van zijn motto's.

WATERSCHAP RIJN EN IJSSEL had samen met het landgoed een maand eerder al, op 1 oktober, een feestdag georganiseerd rond de oplevering van het Buurserbeekproject. Een dag bedoeld voor allen die in het afgelopen jaar betrokken zijn geweest bij de realisatie van de herinrichting van de Buurserbeek en het herstel van de vloeiveiden in de Sleen.

Belangrijk onderdeel was een fietstocht naar het projectgebied met de onthulling van het waterkunstwerk Vloeiland, door de openbare basisschool Honesch. Het is een kunstwerk dat in de bestaande buitenprogramma's van de basisscholen kan worden ingepast: het toont verschillende vloeisystemen, die je met kleine

stuwijtjes kunt uitproberen.

Vloeiland is bijzonder, het is namelijk het eerste betongeerpte buitenkunstwerk van Nederland. Het is voortgekomen uit een speciale samenwerking met Volker Ruitinga van het bedrijf VERTICO in Eindhoven. Hij heeft een robotbetonprinter ontwikkeld en wilde graag deze ingewikkelde klus binnen het project op zich nemen.

Ans Kok, die voor de Groene Waaier de contacten rond de educatieprogramma's verzorgt, heeft met de leerlingen de onthulling voorbereid en Wim Oltwater heeft daaraan voorafgaand, op de school, verteld over de praktijk van het bevoeien.

ER IS HEEL wat gefilmd afgelopen jaar: Vroege Vogels tv kwam langs (ook Vroege Vogels radio overigens), het programma Een vandaag voor een themaserie over droogte, voor het project Erfgoed Spotten van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, voor het eerder genoemde Zonnetje en voor het Waterschap Rijn en IJssel ten behoeve van de feestelijke oplevering. Aan aandacht geen gebrek!

De traditionele bevoeiing van grasland heeft mede door alle activiteiten op het Lankheet meer landelijke bekendheid gekregen en is inmiddels van een onbekend historisch fenomeen een serieus waterthema geworden. Want het gaat niet alleen om het verleden, maar ook om een

klimaatrobuust landschap voor de toekomst.

Met het bevoeien is bodemverbetering gemoeid (water met extra zuurstof stimuleert het bodemleven), wordt de uitstoot van broeikasgassen als methaan en lachgas sterk gereduceerd en wordt meer koolstof vastgelegd. Daarenboven kan er water worden geborgen en vastgehouden in tijden van hevige regenval.

DE VLOEIPRAKTIJK ZOALS we die beëxperimenteren kan niet zonder inzet van vrijwilligers. Met de nieuwe vloeiwiden, de kantelstuw, de schuiven, de vloeigoten en het gebruik van de kroeven, de handstuwjes, moest extra geoefend worden. Met de vloeiers zijn verschillende vloeddagen georganiseerd om te wennen aan het nieuwe vloeilandschap.

Wat het bevoeien precies doet met de bodem, hoe het de bacterie- en schimmelgemeenschappen beïnvloedt, weten we niet precies. Daarom nemen we deel aan het project Sensorisch landschap. Met environmental DNA analyses (eDNA) en met bodemvochtsensoren wordt in kaart gebracht wat voor typen bodemgemeenschappen er zijn en wat die over de kwaliteit van het grasland zeggen. Het project vindt plaats in de provincies Overijssel, Gelderland en Brabant, waar in totaal 133 percelen worden bemonsterd. Zo kan er worden vastgesteld wat 'goed grasland' nou precies is en wat (in ons geval) bevoeien daaraan bijdraagt.

Leuk gegeven: het project is voortgekomen uit het Lankheet, na de afronding van het kroosteeltproject. Daar werkten we al met

sensoren om (groei)resultaten te kunnen monitoren. Paul Brouwer en Harmen Zijp, die deze sensoren ontwikkelden, hebben we gevraagd hun expertise te koppelen aan de eDNA techniek van het Wageningse bedrijf Datura om te kijken of we de effecten van het bevoeien in kaart konden brengen. Dit is nu uitgegroeid tot een interprovinciaal initiatief voor de kwaliteit van graslanden in het algemeen. Volgend seizoen de resultaten (zie ook www.sensorischlandschap.nl).

EEN ONDERDEEL VAN het Buurserbeekproject zijn de zogenaamde fishflowforms, vispasseerbare stuw, die het water in een speciale beweging zetten, waardoor er meer zuurstof aan de beek wordt toegevoegd. De energie van stromend water door het hoogteverschil van een stuw, wordt omgezet in een lemniscaatachtige beweging, die het water 'wiegt' en afwisselend links en rechts doet uitstromen.

Al meerdere jaren zijn we over plaatsing op het Lankheet in gesprek met ingenieur waterkwaliteit en waterbehandeling Hans van Sluis en beeldend kunstenaar Paul van Dijk van de Stichting Fishflowform, zij hebben het idee ontwikkeld en ontworpen. Deze stichting heeft al fishflowforms bij de waterschap De Dommel in een vispassage toegepast en bij waterschap Rijn en IJssel in de nazuivering van een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI). De uitvoering ligt bij het Limburgse Bureau Aangepaste Technologie van Sjaak Dehning, die speciaal voor het Lankheet een eigen model heeft ontwikkeld.

De fishflowforms zijn geplaatst op verschillende punten in de Kleine Vedder, onder meer dicht bij de dubbele beuk aan de Oude Eibergse weg. Wandelaars en recreanten kunnen zo delen in dit fascinerende waterspel. Ze zijn zo gepositioneerd dat water met extra zuurstof naar alle vloeiveiden kan worden geleid. Stromend water brengt

zuurstof in de bodem, wat het bodemleven stimuleert. Meer zuurstof betekent dus een nog vitalere bodem!

MET HET OPLEVEREN van het

Buurserbeekproject is ook een deel van de vloeiveiden van Gerrit Jan van Heek senior uit 1897 gereconstrueerd. Dit zogeheten beddenbouwsysteem (water wordt in een vloeigoot opgeleid en stroomt van lichte hellingen af, het 'bed') is bedoeld voor educatieve doeleinden. Aangezien het 125 jaar geleden is dat Gerrit Jan met de aanleg begon, is er in de Kees Joose Colloquiumreeks een boekje uitgegeven, dat tot in detail uit de doeken doet wat de ideeën waren die er destijds aan voorafgingen en waar en hoe het precies is aangelegd. Op de gecombineerde gidsen-, schippers- en vloeiersavond op 5 november, is daar door Luc Jehee en Eric Brinckmann verder op ingegaan.

DE STATUS IMMATERIEEL ERFGOED was al in 2020 verkregen voor de bevoeiingspraktijk op het Lankheet en de Pelterheggen van Natuurmonumenten in Bergeijk (Noord Brabant). De formele bijschrijving in het Register Immaterieel Erfgoed kon pas dit jaar feestelijk plaatsvinden in Bergeijk, gecombineerd met een rondleiding langs de vloeiveiden daar, op 20 oktober. Een mooi weerzien, in 1999 hebben we de Brabantse vloeiveiden met een delegatie van het Lankheet bezocht ter inspiratie van het herstel in Haaksbergen.

Zo is de cirkel voor nu rond, maar het is

tegelijktijd een ópstap naar meer: de nationale status immaterieel erfgoed maakt het mogelijk om mee te doen aan de Europese aanvraag UNESCO-immaterieel erfgoed voor Traditional Irrigation, knowledge, techniques and organization, onder leiding van Oostenrijk. Naast Oostenrijk en Nederland, doen ook België, Luxemburg, Duitsland, Zwitserland en Italië mee.

In 2021 vonden er vele digitale sessies tussen de landen plaats en één uitgebreide fysieke bijeenkomst in Zams, Oostenrijk/Tirol. Het Lankheet vertegenwoordigde Nederland. Los van eindeloze vergadersessies, waren er ook excursies naar boerenbedrijven die nog actief bevoeien. Opmerkelijk: in één enkele weide daar, is net zoveel hoogteverschil, verval, als over het hele Lankheet, zo'n 4 meter. Vandaar dat men in het 'Hochgebirge' verbaasd is, dat in dat 'Tiefeland' ook zo actief bevoeid kan worden.

Volgend jaar hopen we te horen dat de aanvraag in behandeling is genomen, waarschijnlijk komt er pas in 2023 een definitieve uitslag.

Edwina Brinckmann en Marco van Baalen, directeur KIEN

DE ASSINKBRUG TOT slot. Bij het ter perse gaan van dit nummer is er begonnen met de herbouw van de Assinkbrug. Het betreft feitelijk de herplaatsing van de oude spoorbrug van de Noord Esmarkerrondweg in Enschede uit 1860. Over de historische achtergronden, sloop, herplaatsing en opening volgend jaar meer!

